

Наталія Ю. Кирлик¹, Надія В. Булеца²

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, МОЖЛИВОСТІ І МОТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

У статті розглянуто фактори, що стримують розвиток логістичної системи Карпатського регіону. Розкрито поетапний процес становлення логістичної системи. Визначено перелік першочергових завдань, що потребують вирішення на державному та регіональному рівнях. Доведено, що подальше освоєння логістичного потенціалу Карпатського регіону здатне забезпечити економічне зростання країни в цілому. Розвиток пропозицій ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні повинен відбуватися шляхом поступової оптимізації їх якісно-цінових критеріїв, що передбачає створення комфортніших умов для інвесторів, побудову організаційних та технологічних засад діяльності підприємств логістичного сектору на основі західноєвропейських стандартів.

Ключові слова: національна економіка; розвиток; регіональні особливості; логістика; транспортний потік.

Таб. 1. Літ. 11.

DOI 10.32752/1993-6788-2019-1-218-82-88

Наталія Ю. Кирлик, Надежда В. Булеца

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ, ВОЗМОЖНОСТИ И МОТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЛОГИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В КАРПАТСКОМ РЕГИОНЕ

В статье рассмотрены факторы, сдерживающие развитие логистической системы Карпатского региона. Раскрыт поэтапный процесс становления логистической системы. Определен перечень первоочередных задач, требующих решения на государственном и региональном уровнях. Доказано, что дальнейшее освоение логистического потенциала Карпатского региона способно обеспечить экономический рост страны в целом. Развитие предложения рынка логистических услуг в Карпатском регионе должен происходить путем постепенной оптимизации их качественно-ценовых критериев, предусматривает создание более комфортных условий для инвесторов, построение организационных и технологических основ деятельности предприятий логистического сектора на основе западноевропейских стандартов.

Ключевые слова: национальная экономика; развитие; региональные особенности; логистика; транспортный поток.

Nataliya Y. Kyrlyk, Nadiya V. Buletsa

SOCIO-ECONOMIC OBJECTIVES, OPPORTUNITIES AND MOTIVES OF THE MARKET OF LOGISTIC SERVICES DEVELOPMENT IN THE CARPATHIAN REGION

The article discusses factors hindering the development of the logistic system of the Carpathian region. The step-by-step process of formation of the logistic system is revealed. The list of priority tasks that need to be solved at the state and regional levels is determined. It is proved that further development of the logistic potential of the Carpathian region can ensure the economic growth of the country as a whole. The development of the supply of logistics services in the Carpathian region

¹ Uzhhorod National University. Uzhhorod. Ukraine.

² Uzhhorod National University. Uzhhorod. Ukraine.

should be achieved through gradual optimization of their qualitative and price criteria, which involves creating more comfortable conditions for investors, building organizational and technological bases of activity of enterprises of the logistic sector on the basis of Western European standards.

Keywords: national economy; development; regional features; logistics; transport flow.

Peer-reviewed, approved and placed: 05.08.2019.

Постановка проблеми. Враховуючи зростаючі товаропотоки в напрямку Україна-ЄС, а також той факт, що українська логістична система перебуває на стадії становлення, то виникає необхідність в дослідженні структури та природи розвитку логістичного ринку Карпатського регіону. Дослідження теоретичної складової, соціально-економічних передумов, можливостей і мотивів розвитку ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні сприятиме реалізації торговельних зв'язків України, її економічному розвитку та інтенсифікації зв'язків з Європейським Союзом.

Загострення конкуренції на ринку міжнародних транспортних послуг вимагає вироблення нових підходів до розвитку транспортних відносин, створення нових технологій та підвищення якості послуг, що надаються. При цьому під якістю на сьогоднішній день розуміється не тільки доставка товару до місця призначення та у визначений термін. Окрім прямих функцій транспортні компанії змушені надавати також і супутні послуги, що забезпечують споживачам зниження витрат і вартості доставки. Одночасно, темп зростання супутніх послуг набагато перевищує темп зростання транспортних послуг загалом. Проте, надання супутніх послуг в повній мірі здатні забезпечити транспортно-логістичні центри, які доволі поширені за кордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях В. Амітана [1], М.Васелевського [3], Є.Крикавського [8] висвітлюються проблеми становлення та розвитку логістики в Україні. У наукових працях А. Кальченка [7] та А. Гаджинського [4] аналізуються властивості логістичних систем, у працях Л. Дубчак [6], Т. Скоробагатої [9] та Т. Алексинської [2] наводиться їхня класифікація. Однак в цих наукових працях переважно досліджується зарубіжний досвід застосування логістичних підходів на виробничих підприємствах. Пропозиції щодо вирішення деяких проблем та основні положення становлення фундаментальних теоретичних положень формування логістичних систем висвітлюються у більшості наукових джерел, однак, низку питань щодо соціально-економічних передумов, можливостей і мотивів розвитку ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні належно не досліджено.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В умовах сучасної економіки виникає необхідність виявлення закономірностей і принципів формування логістичної системи. Наразі в Україні все більшу увагу приділяють дослідженню формування транспортно-логістичного кластеру, нехтуючи дослідженнями пов'язаними з існуючими соціально-економічними передумовами, можливостями і мотивами розвитку ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні.

Метою є дослідження соціально-економічних передумов, можливостей і мотивів розвитку ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні.

Основні результати дослідження. Логістичний ринок Карпатського регіону є невід'ємною складовою національного логістичного ринку України, який формує ринкові структури та індустрію логістики відповідно до європейських стандартів. Однак в сучасних умовах національний ринок, а відповідно і регіональний ринки логістичних послуг характеризуються незначною участю у світовому логістичному обміні [3, с. 124]. Також через ряд суб'єктивних і об'єктивних причин продовжуються інші кризові явища в господарстві областей регіону: залишаються розбалансованими господарські зв'язки, прогресує безробіття, посилюються диспропорції у життєвому рівні населення гірських і рівнинних територій, наближення до критичної демографічна ситуація тощо. Ці та інші негативні чинники та тенденції є наслідком як невдалих економічних реформ попередніх років та економічної політики ще радянських часів. Також не останню роль в сучасному соціально- економічному стані Карпатського регіону відіграла відсутність чіткої національної регіональної політики та її окремої складової регіональної політики.

Для Карпатського регіону каталізатором логістичної орієнтації в розробленні стратегії регіонального та національного економічного розвитку завжди була специфічна структура потенціалу цього регіону та існуючі традиції його соціально-економічного розвитку та освоєння. Географічне розміщення регіону має суттєве значення та вплив на формування територіальної та галузевої структур його господарства, визначаючи в такий спосіб пріоритетні напрями його розвитку.

Однак в сучасних умовах усі переваги географічного розташування та природно-ресурсного потенціалу Карпатського регіону зводяться до того, що в стратегічному плані виникає необхідність пошуку альтернативних видів діяльності. Саме тому для Карпатського регіону, що характеризується багатством природних ресурсів виправданим та економічно обґрунтованим є розробка тих напрямів, які доповнюють ресурси його промислового розвитку. Саме логістична система є тим сектором, що надасть змогу забезпечити економічну віддачу від географічного розташування та природних умов, інфраструктурної спадщини системи взаємозв'язків тощо. [1, с. 34]

Враховуючи загальноекономічне становище Карпатського регіону саме логістична система в найближчій перспективі є однією з найефективніших форм участі регіону в суспільно-економічному поділі праці. Поєднання різноманітних природних ресурсів, розгалужене інфраструктурне забезпечення, а також вигідне геополітичне положення роблять Карпатський регіон особливо сприятливим для розвитку логістичної системи, які становлять основу розвитку даного регіону. Зокрема, до складу Карпатського регіону входить 9,4% території України, це: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області. Карпатський регіон межує з п'ятьма країнами-членами Європейського Союзу (Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Молдовою, Польщею). Саме тому, головними мотиваційними цінностями для розвитку логістичної системи та завоювання конкурентних позицій повинна стати концентрація в даному регіоні матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для створення конкурентоспроможного логістичного продукту [3, с. 83].

У зростаючій конкуренції ринків логістичних послуг Карпатський регіон може опинитися на «околиці» світових логістичних потоків. Тому ситуація, що склалася потребує активного пошуку засобів подолання кризових явищ, інтенсифікації взаємозв'язків, розробки ефективних заходів регіональної політики, реалізації активної маркетингової стратегії, що спрямована на формування позитивного іміджу Карпатського регіону.

Факторами, що стримують розвиток логістичної системи Карпатського регіону є:

- недостатній рівень розвитку інфраструктури регіону, їх невідповідність світовим стандартам;
- застарілість транспортно-логістичних комплексів, які мають високий рівень фізичного та морального старіння;
- низький рівень обслуговування, що зумовлений загальною кваліфікацією працівників галузі;
- відсутність скоординованої системи дій з проведення регіонального логістичного продукту на світовий ринок;
- відставання нормативно-правового та організаційного забезпечення логістичних послуг.

Головними зовнішніми факторами, які стримують становлення високо-продуктивного ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні є несприятливість існуючих умов для підприємництва взагалі. Це було обумовлено непослідовністю економічних реформ, низький рівень життя населення, недосконалість та подекуди відсутність нормативно-правового регулювання тощо. Як наслідок це призвело до відсутності вкрай необхідних для розвитку логістики інвестицій, як внутрішніх (через внутрішню економічну кризу) так і зовнішніх (через несприятливий інвестиційний клімат) [10, с. 104].

В таблиці 1 наведено соціально-економічні передумови та фактори, що стримують розвиток логістичної системи Карпатського регіону.

Таблиця 1. Соціально-економічні передумови та фактори, що стримують розвиток логістичної системи Карпатського регіону, побудовано авторами за даними джерела [5]

Області	Соціально-економічні передумови				Фактори, що стримують розвиток логістичної системи				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Закарпатська	1256802	54,5	9946	2,3	•	•	•	•	•
Івано-Франківська	1373252	55,6	8334	-2,9	•	•	•	•	•
Львівська	2522021	56,8	9172	0,4	•	•	•	•	•
Чернівецька	904374	57,2	9025	1,0	•	•	•	•	•

Де, 1 – кількість населення, осіб; 2 – зайнятість населення у віці 15-70 років (у % до всього населення); 3 – середня заробітна плата у грудні 2018 р, грн.; 4 – рентабельність підприємств «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська доставка, млн., грн.; 5 – Слабка інфраструктура; 6 – Фізичний знос транспортно-логістичний комплекс; 7 – Низький рівень обслуговування; 8 – Відсутність системи взаємозв'язків; 9 - Слабке нормативно-правове та організаційне забезпечення.

Врахування основних проблем розвитку та наявних позитивних структуроутворюючих факторів дають можливість передбачити поетапний процес становлення логістичної системи в Карпатському регіоні.

На першому етапі, при використанні існуючих позитивних факторів, необхідно використовувати усі можливості, в першу чергу географічні особливості краю та матеріальний сервіс. Паралельно необхідно докласти зусиль для збереження існуючої бази логістичних комплексів, зберегти високо-професійний персонал, здійснити заходи щодо пошуку потенційних інвесторів і забезпечити їх залучення в майбутні та існуючі підприємства [9, с. 76].

На державному та регіональному рівнях необхідно встановити правовий режим максимальної підтримки і стимулювання, що дозволить створити широкий спектр конкурентоспроможного логістичного продукту.

Роль держави на цьому етапі має полягати в розробці політики та планів розвитку, створенні відповідної інфраструктури, сприятливого економічного, регуляторного, податкового та політичного середовища, яке б забезпечувало збільшення надходжень інвестиційних коштів, постійний ріст логістичних операцій. Це давало б можливість позиціонувати нашу країну як таку, що має розвинену логістичну систему та відповідну індустрію.

На другому етапі основна увага повинна приділятися будівництву та подальшій реструктуризації логістичної системи, створення мережі сучасних складів, вантажно-розвантажувальних механізмів, транспортних засобів. Тощо. Які надаватимуть широкий спектр логістичних та супутніх послуг. Даний етап більш капіталозатратний.

Реалізація логістичних послуг для цього має наблизитися до рівня розвинутих країн-конкурентів. Для цього завдання держави полягає у взятті на себе роль стратегічного лідера цього сектору, що регулює цей вид діяльності методами та інструментами регуляторної, податкової, економічної політики тощо.

Кожен етап в залежності від умов його реалізації може тривати від 1 до 3 років і забезпечувати поступове становлення логістичної системи як високо-ефективного сектора економіки регіону.

Подальше освоєння логістичного потенціалу Карпатського регіону, як одного з напрямів, що здатний забезпечити економічне зростання можливе при врахуванні таких критеріїв:

- дотримання екологічної безпеки в процесі логістичного господарювання. Оскільки навколишнє природне середовище дуже вразливе до антропогенних навантажень, то для мінімізації негативного впливу потрібно враховувати фізико-географічні, геологічні та природно-рекреаційні можливості, а також необхідно дотримуватися всіх екологічних та санітарно-епідеміологічних норм у кожному з логістичних центрів;

- відповідність матеріальної бази реальному попиту. Для цього варто зважати не тільки на існуючу економічну ситуацію, але і вміти реально спрогнозувати її на майбутнє для розробки перспектив розвитку;

- економічна доцільність. Варто враховувати прибутковість діяльності суб'єкта підприємницької діяльності та соціально-економічну вигоду для регіону. Як переваги для Карпатського регіону можна визначити: розширення сфери

зайнятості населення, створення ринків збуту продукції та послуг суміжних галузей, тощо) [2, с. 93].

Лише дотримання цих умов сприятиме розвитку логістичних систем Карпатського регіону, зробить його конкурентоспроможним, життєздатним та самоокупним, створить сприятливий клімат та зацікавленість для інвесторів.

Висновки. Отже, проведене наукове дослідження соціально-економічних передумов, можливостей і мотивів розвитку ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні дав можливість зробити такі висновки. Розвиток пропозиції ринку логістичних послуг в Карпатському регіоні повинен відбуватися шляхом поступової оптимізації їх якісно-цінових критеріїв. Що передбачає створення комфортніших умов для інвесторів, побудову організаційних та технологічних засад діяльності підприємств логістичного сектору на основі західноєвропейських стандартів. Активізація діяльності щодо ефективнішого освоєння наявного логістичного потенціалу Карпатського регіону можлива за рахунок залучення інвестиційних ресурсів у модернізацію та осучаснення матеріально-технічної бази, а також шляхом більш кваліфікованого управління логістичною системою регіону загалом.

1. *Амітан В.Н.* Логістизація процесів в організаційно-економічних системах: монографія / В.Н. Амітан, Р.Р. Ларіна, В.Л. Пілюшенко. Донецьк, 2003. 73 с.

Amitan V.N. Lohistyziatsiia protsesiv v orhanizatsiino-ekonomichnykh systemakh: monohrafiia / V.N. Amitan, R.R. Larina, V.L. Piliushenko. Donetsk, 2003. 73 s.

2. *Алесинская Т.В.* Основы логистики: Общие вопросы логистического управления / Т.В. Алесинская. Таганрог, 2005. 121 с.

Alesinskaya T.V. Osnovy logistiki: Obshchie voprosy logisticheskogo upravleniya / T.V. Alesinskaya. Taganrog, 2005. 121 s.

3. *Васелевський М.* Економіка логістичних систем: монографія / [М. Васелевський, О. Дейнега, М. Довба та ін.]; під ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. Львів, 2008. 596 с.

Vaselevskiy M. Ekonomika lohistychnykh system: monohrafiia / [M. Vaselevskiy, O. Deineha, M. Dovba ta in.]; pid red. Ye. Krykavskoho ta S. Kubiva. Lviv, 2008. 596 s.

4. *Гаджинский А.М.* Логистика: учебник для высших и средних специальных учебных заведений / А.М. Гаджинский. М., 1999. 2-е изд. 228 с.

Gadzhinskiy A.M. Logistika: uchebnik dlya vysshikh i srednikh spetsial'nykh uchebnykh zavedeniy / A.M. Gadzhinskiy. M., 1999. 2-e izd. 228 s.

5. Державна служба статистики. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. *Дубчак Л.В., Софронова І.О., Свириденко В.Ю.* Проблеми впровадження ERP-систем // Проблеми впровадження інформаційних технологій в економіці [Тези доповідей V міжнародної науково-практичної конференції]. Ірпінь, 2004. С. 256-260.

Dubchak L.V., Sofronova I.O., Svyrydenko V.Iu. Problemy vprovadzhennia ERP-system // Problemy vprovadzhennia informatsiinykh tekhnolohii v ekonomitsi [Tezy dopovidei V mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii]. Irpin. 2004. S. 256-260

7. *Кальченко А.Г.* Логістика: Підручник / А.Г. Кальченко. К.: КНЕУ, 2003. 284 с.

Kalchenko A.H. Lohistyka: Pidruchnyk / A.H. Kalchenko. K.: KNEU, 2003. 284 s.

8. *Крикавський Є.* Логістика. Основи теорії: [підручник] / Є.В. Крикавський. Львів, 2004. 416 с.

Krykavskiy Ye. Lohistyka. Osnovy teorii: [pidruchnyk] / Ye.V. Krykavskiy. Lviv, 2004. 416 s.

9. *Скоробогатова Т.Н.* Логистика: учебное пособие / Т.Н. Скоробогатова. Симферополь, 2005. 2-е изд. 116 с.

Skorobogatova T.N. Logistika: uchebnoe posobie / T.N. Skorobogatova. Simferopol', 2005. 2-e izd. 116 s.

10. *Штулер І.Ю.* Оцінка ефективності прогнозованого розвитку національної економіки за умов гомеостазису // Науковий економічний журнал «Актуальні Проблеми Економіки». 2016. №10. С. 102-108.

Shtuler I.Iu. Otsinka efektyvnosti prohnzovanoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky za umov homeostazysu // Naukovyi ekonomichnyi zhurnal «Aktualni Problemy Ekonomiky». 2016. №10. С. 102-108

11. *Штулер І.Ю.* Прояви фінансової дестабілізації Європейського Союзу під час світової фінансової кризи// Науковий журнал «Економічний часопис - XXI», 2013. №7-8, С.10-13.

Shtuler I.Iu. Proiavy finansovoi destabilizatsii Yevropeiskoho Soiuzu pid chas svitovoi finansovoi kryzy// Naukovyi zhurnal «Economichnyi chasopys - KhKhI», 2013. №7-8, С.10-13.